

Науковий Еверест

До ювілею Світлани Сисоєвої

Вершини манять – красою й величчю, незвіданістю й недоступністю, романтикою сходження...

Іти в гори й досягати вершин хотіли б практично всі. Розпочинають підйом багато. Дехто, досявши альпійського різотрав'я, залишається там під лагідним сонцем назавжди. Хтось терпляче йде перевалами, долаючи їх один за одним, так і не наважуючись звернути на тернисту стежину, що веде до апогею. І лише одиниці досягають тієї височини, якої не можна побачити неозброєним оком чи осягнути непідготовленим розумом.

Ці особистості не просто мріяли дійти до верхів'я, щоб задовольнити власну гординю, – вони прагнули пізнати сутність і смисл буття. Вони не лише присвячували помисли одній меті, а й цілеспрямовано гартували себе і досягали досконалості між молотом зовнішніх опорів та перешкод і ковадлом власних слабкостей.

Мова не про альпіністів – ідеться про високих науковців, точніше, про одну з них – Світлану Сисоєву. Вона завжди дає привід говорити про неї – про її ініціативи і творчість, починання та їхні результати. Але є життєві віхи, коли потрібно зробити докладніший огляд здійсненого, оскільки воно вже перетнуло рамки особистих досягнень і стає загальним надбанням.

Українському (й не тільки) освітньо-педагогічному загалу ім'я Світлани Сисоєвої добре відоме. Чи характер у неї такий, чи то доля, але все життя так складається, що де з'являється щось нове – там і Світлана Сисоєва. У 1980 р. її призначають заступником директора з навчально-виховної роботи

Світлана Сисоєва серед колег – співробітників Київського університету імені Бориса Грінченка

школи-новобудови №252 Мінського району м. Києва, а у 1982 р. – директором середньої школи-новобудови №233 того самого району. За два роки школа під керівництвом молодого директора стає однією з найкращих у Києві. Тоді ж розпочинається й активна громадська діяльність Світлани Олександрівни. Її двічі обирають депутатом районної ради, де вона очолює комітет з народної освіти.

1985-й – рік початку суспільних змін – приносить зміни і в життя Світлани Олександрівни. З відкриттям Київського міського педагогічного училища №3 С.О. Сисоєва стає його директором. Училище постало на місці майже зруйнованого приміщення старої київської школи зусиллями колективу од-

нодумців – педагогів та учнів. Світлані Олександрівні вдалося створити в стінах цього навчального закладу особливе освітнє середовище, виняткову науково-пошукову ауру у колективі. Викладацько-педагогічний склад училища зробив значний внесок в теорію та практику педагогічної діяльності – училище було відзначено як один із найкращих педагогічних закладів на теренах СРСР. Мабуть, нелегко було за короткий строк досягти такого статусу, і, певно, не лише вмовляння й навіювання як провідні педагогічні методи використовувала успішний директор. Швидше, це був приклад інноваційного

Представники наукової школи С.Сисоєвої

Професори Вищої педагогічної школи Співки польських учителів: Ельджбета Хоффман, Світлана Сисоєва і Стефан Мешальський (ректор)

застосування інтелектуальних можливостей і незаангажованого погляду людини, яка на посаді директора не завершує кар'єру, а лише розпочинає її. Тому багато педагогів та випускників училища продовжили свій науковий і педагогічний шлях поруч зі Світланою Олександрівною, коли вона залишила цей навчальний заклад.

У 1987 р. на основі узагальнення багаторічного педагогічного досвіду керівника навчальних закладів С.О. Сисоєва захищає дисертацію «Педагогічні основи координуючої діяльності директора середньої загальноосвітньої школи» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук у Київському державному педагогічному інституті імені О.М. Горького.

Роки перебування потребували активних, розумних, сміливих думкою й відповідальних у діях. Хто, як не Сисоєва? Світлану Олександрівну обирають депутатом міської ради м. Києва, а в 1988 р. – секретарем Дніпровського райкому партії, де вона відповідає за розвиток гуманітарної сфери – освіти, культури й медичного обслуговування населення. Вона поєднує партійну роботу з викладацькою діяльністю у Київському педагогічному інституті.

Творче ставлення до будь-якої справи та до життя загалом спрямовує молодого вченого на гуманістичну тематику наукових досліджень. Набувають актуальності проблеми педагогічної творчості, які стають темою наукових розвідок Світлани Сисоєвої. За ініціативою ректора Київського державного педагогічного інституту імені О.М. Горького, доктора фізико-математичних наук, професора, академіка АПН України М.І. Шкіля була створена перша в Україні та на теренах СРСР кафедра педагогічної творчості, яку в грудні 1989 р. очолила Світлана Олександрівна Сисоєва.

Світлана Олександрівна стала фундатором цього наукового напрямку. Кафедра перетворилася на осередок науково-методичної роботи, провідний центр підготовки кадрів – спеціалістів з педагогічної творчості. Під керівництвом Світлани Сисоєвої було впроваджено викладання курсу «Основи

педагогічної творчості» на всіх спеціальностях інституту, розроблено типову навчальну програму, комплекс методичного забезпечення, видано навчальні посібники. За програмами та матеріалами, створеними кафедрою, сьогодні навчаються студенти багатьох вищих педагогічних навчальних закладів України.

Проблеми педагогічної творчості Світлана Сисоєва бачить значно ширше, ніж як навчальний курс ВНЗ. Вони стали предметом докторської дисертації дослідниці, захищеної під керівництвом доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена АПН України Володимира Івановича Бондаря. Цей напрям педагогічних досліджень стає провідним для Світлани Олександрівни протягом наступних років, а в подальшому – для широкомасштабних досліджень її наукової школи. Працюючи з 1995 р. в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України, продовжує свої дослідження в заданому напрямі, коригуючи їх залежно від потреб часу. Вона очолює відділ педагогіки і психології вищої школи, надалі – відділ педагогічних технологій неперервної професійної освіти (нині – відділ інноваційних педагогічних технологій).

У 1997 р. Світлана Олександрівна захистила докторську дисертацію та отримала науковий ступінь доктора педагогічних наук зі спеціальності «Теорія і методика професійної освіти». Дисертаційне дослідження «Теоретичні і методичні основи підготовки вчителя до формування творчої особистості учня» стало значним внеском у теорію та практику професійної освіти, його положення – практичними рекомендаціями для широкого кола освітян. Авторитет ученого стає настільки незаперечним, а науковий напрям таким актуальним, що до неї починають іти аспіранти й докторанти по допомозі в науковому керівництві й консультуванні. І вже у 1999 р. Світлана Олександрівна отримала вчене звання професора з теорії і методики професійної освіти.

З 2001 р. С.О. Сисоєва – професор Вищої педагогічної школи Співки польських учителів (м. Варшава, Республіка Польща). Член редакційної колегії польського наукового педагогічного журналу «Рух педагогічний». Ініціатор заснування, організатор і головний редактор фахових видань «Неперервна професійна освіта: теорія і практика» (з 2001) та «Педагогічний процес: теорія і практика» (з 2003). А нині ще й співредактор українсько-польського щорічника «Освітологія».

Добре відома її наукова школа – педагогічної творчості й технологій у неперервній професійній освіті. Чисельність її становить вже понад п'ять десятків докторів, професорів, кандидатів і здобувачів – представників вищої, професійно-технічної, загальної освіти з майже всіх регіонів України. Засідання наукової школи проводяться щороку, а в останні кілька років за змістом, якістю й кількістю учасників вони відбуваються як поважні конференції.

У 2003 р. Світлану Олександрівну Сисоєву було обрано членом-кореспондентом АПН України та присвоєно звання «Заслужений працівник освіти України».

Науковими бестселерами стають її численні книжки. На вістрі теми й часу створює їх учений Світлана Сисоєва. Це – вміння узгоджувати власні наукові інтереси з потребами соціуму. Щодо проблем освіти й суспільства, то у їх розв'язанні вона може бути навіть прогностичною. На той час, коли в соціумі виникає чітко усвідомлена потреба в певних знаннях, у С.О. Сисоєвої вже є готова відповідь – монографія, посібник чи підручник.

Вражає навіть не обшир наукових проблем, розроблюваних Світланною Олександрівною, а саме височина узагальнень її наукових пошуків, якої вона досягає.

Узяти хоча б кілька останніх монографій. Наприклад, «Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження» (2010, у співавторстві з членом наукової школи, доктором педагогічних наук Іриною Соколовою). Інноваційне наукове видання, присвячене тезаурусу, є прекрасною методологічною базою для науковця – від початківця й до метра, що як каталізатор допомагає в організації, здійсненні, узагальненні наукового дослідження, а також у визначенні перспективи. Книга містить не лише аналітичний огляд підходів до формування термінологічного апарату у філософських школах від античності до сьогодення, не тільки онтологію тезаурусу неперервної професійної освіти, обґрунтовану класифікацію базових понять досліджень у зазначеній царині, а й узагальнену методіку формування тезаурусу наукового дослідження. Ця обставина є характерною для праць Світлани Сисоєвої і особливо цінною для наукового загалу. Автор ніби організовує навколо себе відкритий науковий простір, заохочуючи до діалогу, до продовження дискусії, тим самим формуючи «ноосферу» наукового пошуку в освітньо-педагогічній галузі. Цим, мабуть, і пояснюється обставина функціонування (а не формальної наявності) наукової школи професора С.О. Сисоєвої.

Одна з найбільш затребуваних одноосібних книжок Світлани Олександрівни – «Інтерактивні технології навчання дорослих» (2011). Це – наукоємна енциклопедія для сучасної особистості, яка не може (не повинна!) зупинитися у власному зростанні – професійному, громадянському, особистісному. Це – найсучасніші теоретичні узагальнення, трансформовані у прикладну площину методології й методики, щодо освоєння навколишньої дійсності та практичної самоактуалізації в цій реальності, творчої самореалізації громадянина XXI століття.

Учасники Українсько-Польського проекту. Київ, 2009 р.

Одержимість творчістю – ще одна риса, яку не можна обійти. Досягши висот у напрямі педагогічної творчості й педагогічних технологій у неперервній професійній освіті й очолюючи цей напрям, професор С.О. Сисоєва відкриває ще один маршрут у своїх дослідженнях. Вона є одним зі співрозробників сучасного наукового проекту, який очолює доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, ректор Київського університету імені Бориса Грінченка Віктор Огнев'юк, – інноваційного наукового напрямку інтегрованого пізнання освіти – освітології. Напрямок, що вивчає освіту як цілісний суспільний феномен, визначає методологічні підходи до інтеграції всіх напрямів наукових досліджень у сфері освіти. На посаді завідувача науково-дослідної лабораторії освітології Київського університету імені Бориса Грінченка з кінця 2010 р. Світлана Сисоєва видрукувала близько 90 праць, з них чотири монографії, десять навчально-методичних посібників, безпосередньо або опосередковано присвячених означеній темі.

Усі, хто знайомий із доктором педагогічних наук, професором, членом-кореспондентом НАПН України Світланною Олександрівною Сисоєвою, не дивуються її працездатності, глибині й аналітичності розуму, креативності мислення, мобільності – вона така, і цим усе сказано.

Всупереч усім законам жанру, нарис залишається незавершеним. Сучасне життя диктує дотримання нових законів – у стилі відкритості, незавершеності, необхідності постійного зростання й можливості самовивершення. Саме за такими законами живе й творить Світлана Олександрівна Сисоєва – законами досягнення наукових Еверестів. І за ними спонукає жити інших...

Лідія ТКАЧЕНКО, журналіст